

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA.

XIII. letnik.

November.

11. št. 1907.

OPIS TRENTE.

III. LJUDSTVO. (Dalje.)

JOS. ABRAM.

S čim se pečajo Trentarji, kako živijo? Lahko vprašanje, težak odgovor. Trentar ni sicer razvajen, vendar živeti mora in živi tudi, a ker mu zemlja ne nudi potrebnega živeža, zato si pomaga, kakor ve in zna. Ono malo zemljišča obdela dobro, da se preskrbi vsaj s čompami (s krompirjem in zeljem) kolikor mogoče za celo leto ali vsaj za večji del leta. Poleg poljedelstva mu pomaga do živeža zlasti reja drobnice (ovac in kozá), ker za rejo govedi Trenta ni pripravna. Pred desetletji je bilo mnogo, mnogo več zlasti kozá, a vedno preganjanje je zelo omejilo njih število. Vednih sitnosti z gosposko se je slednjič tudi potrpežljivi Trentar naveličal. In kdor si je mogel drugače pomagati, je omejil ali celo opustil rejo kozá. Zadnja leta je spoznala tudi gosposka, da tako kruto preganjanje pomeni trgati ubogemu trpinu kruh naravnost iz ust, in nastopa zdaj mileje. Posledica preganjanja kozá je vsaj deloma izseljevanje. Zlasti mladina hodi trumoma v rudnike, najprej na Koroško ali Štajersko ali pa tudi kar naravnost na Vestfalsko in od tam često tudi v Ameriko. Gospodarji-rudarji se vračajo domov na tretje, četrto leto, a navadno le za nekaj mesecev, drugi pa se vračajo zelo neredno, ali — nikoli. Oni Trentarji, ki so doma, se pečajo tudi z drvarstvom, doma in po svetu. Predno je zaslovelo rudarstvo, je bil vsak Trentar drvar, znan širom sveta kot vrl delavec in strokovnjak. Saj je pa tudi imel že izmlada dobro šolo!

Trenta je bila nekdam, kakor že omenjeno, vsa zarasla z lepim stavbnim lesom in Soča je nudila svojo pomoč za plav. In Trentar je znal dobro izkoriščati gozdove — dokler je bilo kaj prida lesa. Dandanes ga ni več mnogo, zlasti v nižjih legah ne, in vrhutega je večinoma občinska last; tudi ne more občina razpolagati ž njim, kakor bi hotela. Vsako leto naznanijo Trentarji

županstvu, koliko lesa potrebujejo za kurjavo in koliko za potrebne poprave in naprave na hišah in hlevih. Ves zaprošeni potrebni les jim nakaže potem okrajno glavarstvo po gozdarjih. Z lesom, ki ga seka občina sama v občinsko korist, je ravno tako, le da ga odkupijo od občine posamezniki. Les sekajo jeseni, često visoko gori ob robih in strminah. V dolino ga spuščajo navadno po zimi po drčah do vode, odkoder ga plavijo pomladi dalje. Les za kurjavo spuščajo često s takih višin in strmin, da se mnogokrat ves razbije in raztrešči ob skalah, predno obleži.

Vrlo zanimiv je pa plav lesa po Soči. V prošlih časih, ko še ni bilo ceste iz Trente (Loga) v Bolc, je šel ves les v Bolc po vodi, dandanes pa ga večinoma vozijo od Markovega mostu v spodnji Trenti. Plavljenje lesa je sicer težavno, a Trentarjem ugaja. Na pripravnem mestu ob vodi čaka les ugodne, srednje velike vode, in ko pride ta, pride gotovo tudi Trentar. Zbere se nekaj moških, vsak s svojim orodjem, in hajdi nanj! Vlečejo ga s cepini (cempini) v vodo, nato si pa delo razdele. Ker je zlasti v gorenji Trenti po strugi Soče vse polno skal, se les kaj rad zadira mednje, in zopet treba cepinov, da ga iztržejo. Da pa les lepo plava po sredi vode, ga drugi uravnavajo in vodijo z »longirji«, t. j. z dolgimi drogi z ostro kljuko na koncu. Ker je pa les hitrejši od mož, se često med skalami tako zagozdi in se ga toliko nabere, da ustavi ves nadaljni promet. Zdaj treba vse previdnosti, ker razdiranje take grmade je nevarno. Grmado napadejo drvarji s cepini in velikimi derezami na čevljih. To ti jo obdelujejo, da jim moraš priznati spretnost! Skačejo kakor veverice od hloda do hloda, od trklja do trklja, in ko misliš, da se mož zvrne v vodo, že stoji spet na varnem. Preveč občutljiv pa Trentar ni pri plavu. Če je treba, pa stopi in hodi po ledenomrzli vodi, oblečen, kakor je, tudi do pasu v njej, in to često po cele ure. V Čezsoči in na Žagi, kjer je Soča že večja in nje struga široka, stoje in hodijo ubogi drvarji do kolen, do pasu po vodi z longirjem po ves dan, zraven pa pijejo žganje, da se »ogrejejo«. Predno dospe les na določeni prostor, traja često po več dni, po več dni pa tudi prisilno »knajpanje«. Pa naj reče kdo, da je Trentar mehkužen!

Da preredi Trentar drobnico, mu treba sena. Mnogi pa ga ne pridela zadosti na slabih in omejenih travnikih; zato hodijo ljudje žet tudi visoko gori po planinah, kjer ostajajo po ves teden. S sabo vzamejo moke za polento in drugih potrebščin, gori kuhajo in spijo — navadno si posteljejo pod kako skalo. Sila težavna je nošnja sena domov. Koder si navaden turist komaj upa s palico in oprezno hojo, po ozkih policah in nad

stometrskimi prepadi, nese Trentar s čedro v ustih često do 1 $\frac{1}{2}$ centa sena 3 do 4 in še več ur daleč domov. Brez nesreč ni tudi žetev in nošnja sena. Večinoma so trave po takih strminah, da morajo ženjci in ženjice imeti dereze na nogah, kakor n. pr. v Zajavorju na Pihavcu pod potjo na Luknjo. Na Berebici, nasproti trentskemu pokopališču, se je pri žetvi pred tremi leti izpodrnilo neki ženski in obležala je mrtva v globočini.

Odkoder ni treba nositi sena, ga spravijo v kope, in ko pade sneg, gre več moških, prekrpljajo široko gaz v breg, zvežejo seno z vrvmi in vejami in je vlečejo previdno v dolino, — zvečer pa napravijo doma malo gostijo.

Težkih bremen je navajen Trentar od nekdaj. Ko ni bilo še ceste, je moral oba izdelka, t. j. sir in skuto nositi na plečih v Bolc ali v Kranjsko goro; le sem nosi seveda še dandanes. Ravno tako je tudi z vsemi hišnimi potrebščinami, turščico, moko i. dr. Breme zveže v rjuho in jo preveže v »škufu«, t. j. tako, da vtakne glavo do čela vanjo; breme mu torej sloni na hrbtu in glavi. Preveč prijetno pač ni!

Vsaka hiša ima tudi vse najpotrebnejše rokodelsko orodje, ker Trentar si napravlja zlasti leseno pohištvo vse sam, naj bodo že stoli, mize, škafi ali žlice. Nekateri Trentarji tudi prodajajo žlice in lesene posode in Bolčani jih jako cenijo, ker so trpežne in lične.

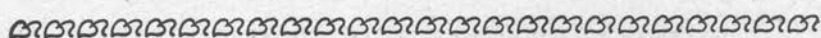
Pastirstvo pobere Trentarju tudi precej časa, zlasti če nima otrok ali pastirja. Zjutraj natrosi drobnici pred hlevom v dolgo korito ali bolje v žleb otrobov in soli, pa v goro ž njo! Spremlja jo često visoko; na določenem kraju ji natrosi po tleh iz solnika soli, da jo ližejo, sam pa se vrne domov. Kdor ima časa in ljudi, spremlja in pazi sam žival ves dan. Zvečer pa je vsa dolina polna klicanja in vpitja, dokler se drobnica na klic ne povrne domov. In ako se ne povrne vsa? No, potem je treba iskati, vpiti in iskati dolgo, dolgo večkrat, večkrat pa tudi zaman. Sam Bog ve, v katerem prepadu je izginila, kateri orel in kje jo je požrl! Zgodi se tudi, da žival »zaskoči«, t. j. gre ob kaki strmini ali prepadu tako globoko, da ne more več nazaj in jo morajo Trentarji z vrvmi izvleči, a ž njo vred navadno tudi moža. Tako se primeri včasih, da se izgubi po gozdih in strminah po več drobnice ali celo cel trop. Kdor išče, ima težko pot, a tudi doma je vse v skrbeh. Utegne se pa zgoditi, da se vrne med tem drobnica po drugi poti sama domov, in za ta slučaj je dogovorjeno že prastaro znamenje: domači razgrnejo pred hišo na vidnem kraju rjuho, in iskalcu ni treba dragega telegrafa ali telefona.

Poleg nesreč po robah in prepadih in poleg orlov zahteva zlasti vsaka pomlad več ali manj žrtev med drobnico tudi bolezen v hlevu, ki jo zakrivi največ paša. Najizdatnejše premoženje bornega Trentarja pa je drobnica in zato bridko občuti vsako izgubo. Sosed Špik je prišel n. pr. pred petimi leti v enem dobrem tednu ob 13 ovac; par se mu jih je ubilo, par izgubilo, druge pa so mu pocepale kar čez noč, in tako ni imel jeseni ne kaj prodati, ne kaj zaklati.

Otroci morajo že v sedem, osmem letu pasti. Parkrat mu pokaže oče ali kdo drug steze v robe in že mora sam pohajati za drobnico, paziti nanjo, jo klicati, iskati in zbirati zvečer. Zjutraj se doma najé polente in zelja, vzame v nahrbtnik kos polente in malo skute, v roko pa dolgo palico, pa z Bogom! Po robah pa vrišče in prepeva in zvečer pripoje domov!

Kozle zaganja Trentar pomladi v robe, zapaži jim pot, da ne morejo nazaj, jeseni ob Mali Gospojnici ali ob prvem snegu pa jih gre iskat. Če jih pa tudi vse najde in kje in kdaj jih najde, to je pa drugo vprašanje. Kakikrat jih išče po ves teden in jih najde morda tam doli kje — na Dovjem, ali v Srednji vasi, ali pa na nasprotni severni strani! Kdo izmed gospode bi jih šel iskat? A revež je revež!

(Konec prihodnjič.)

PRISOJNIK (2559 m).

(Konec.)

DR. H. TUMA.

Hotel sem naprej, a skrbni Bobek si ni dal zabraniti, da leze on prvi z vrvjo. Zagnal se je pa preveč na plat in zato parkrat opešal, končno se je vendarle potisnil nekako s hrbtom in, nekoliko široko ležeč na trebuhu, z rokami po plati gori do police, ki seče prvo dolenjo in drugo gorenjo krajšo plat. Dolgo sem moral čakati Bobka, da je to plat zmagal, ter se na polici odpočil, pripravljaje počasi vrv za cepina in nahrbtnika. Imel sem med tem priliko, natančno proučiti plat, po kateri je bilo i meni splezati. Vtisnil sem si v spomin stope. Kak meter visoko je izdolben v plat plitvo stopalo, na levo precej majhna globel, ki daje opore prstom na levi nogi. Kakih 75 cm še višje je zopet enaka gladka globel, ki daje komaj prijemka levi roki, dočim na desni lahko opreš život ob obok kaminov. Iz Bobkovega gibanja sem sklepal, da se je mogoče